

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Криворізький державний педагогічний університет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції

Харків – 2023

Гетьман А.Ю. ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	53
Гончарова А.О. ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ: СТРАТЕГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	58
Григоренко В.Л. ЦІННОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	62
Демідова Х.О. БІБЛІОТЕРАПІЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	72
Джигурда К.Г. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДЕМОБІЛІЗОВАНИМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ.....	75
Діденко Д.А., Кабусь Н.Д. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ГРОМАДЯН, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ.....	78
Доброносова Ю.Д. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОЇ СОЦІОЛОГІЇ В РОЗУМІННІ ЦІННІСНИХ ЗАСАД СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ.....	85
Дроздовська А.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНОЇ НЕЗРІЛОСТІ У ДОРΟΣЛИХ.....	93
Єсіна Н.О., Кузнецов А.І. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ФАХІВЦІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ВІКТИМНОСТІ ДІТЕЙ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ.....	96
Жук В.О., Макар Л.М. ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦЯ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАННЯХ.....	106
Жук С.О., Макар Л.М. КРИТЕРІЇ І ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНІЦІАТИВНОСТІ МОЛОДІ У БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ.....	113
Зацепа В.С. ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	119
Зеня Д.М., Кабусь Н.Д. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	121
Зубарєв О.С. БУЛІНГ ТА СЕКСУАЛЬНІ ДОМАГАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	127

практичного розроблення програма соціального супроводу обдарованих дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах освіти.

Таким чином, необхідність пошуку ефективних механізмів соціального супроводу обдарованих дітей з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах освіти, розробка і теоретичне обґрунтування відповідної програми його здійснення є актуальною проблемою, що потребує подальшого теоретичного аналізу та практичного вирішення.

Зеня Д.М.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди,

Кабусь Н.Д.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. У статті обґрунтовано перспективні напрями соціальної роботи з особами з інвалідністю в сучасних умовах. Розглянуто суть та основні напрями соціальної роботи з людьми з інвалідністю з метою їхньої соціальної адаптації, соціально-психологічної реабілітації та інтеграції в соціум. Акцентовано увагу на важливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до роботи в означеному напрямі.

Ключові слова: інвалідність, особа з інвалідністю, соціальна робота, соціальна реабілітація, професійна підготовка, фахівці соціальної галузі.

Zenia Dmytro, Kabus Nataliia. PERSPECTIVE DIRECTIONS OF SOCIAL WORK WITH PERSONS WITH DISABILITIES IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Annotation. The article substantiates the perspective directions of social work with persons with disabilities in the conditions of modern challenges. The essence and main directions of social work with people with disabilities for the purpose of their social adaptation, social and psychological rehabilitation and integration into society have been considered. Attention is focused on the importance of professional training of future specialists in the social field to work in that direction.

Keywords: *disability, a person with disability, social work, social rehabilitation, professional training, specialists in the social field.*

Постановка проблеми. За офіційними статистичними даними МОЗ України кількість осіб з інвалідністю в Україні становить понад 2 млн 600 тис., а останнім часом ця цифра продовжує зростати через військові дії на території України. Особи з інвалідністю, які мають стійкий розлад функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем призводить до обмеження життєдіяльності, потребують особливої уваги суспільства, забезпечення соціального захисту й надання комплексної соціальної допомоги та соціальних послуг.

Аналіз досліджень. Аналіз праць С.П. Архипової, О.В. Безпалько, І.М. Богданової, Н.О. Бондаря, А.Й. Капської, Л.А. Калініної та інших вчених дозволяє стверджувати, що соціальна робота з людьми з інвалідністю є важливим способом оптимізації процесу їхньої соціалізації та виконує такі основні соціальні функції – покращення рівня соціальної адаптації особи чи групи; профілактику соціальної дезадаптації; психосоціальну підтримку й соціальну реабілітацію особи з інвалідністю, її залучення до просвітницьких, творчих, рекреативних, терапевтичних заходів, груп взаємопідтримки, організація консультування й підтримки родин, де є діти чи батьки з інвалідністю, налагодження взаємодії різних соціальних інституцій, що опікуються проблемами людей з особливими потребами.

Метою даної статті є визначення перспективних напрямів соціальної роботи з особами з інвалідністю в умовах сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», роботу з людьми з особливими потребами здійснюють державні та комунальні, спеціалізовані підприємства, установи та заклади соціального обслуговування, які підпорядковуються центральним або місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, державні та недержавні соціальні заклади, які надають соціальну підтримку й представлені мережею спеціалізованих та інтегрованих соціальних служб, головною метою роботи яких є активізація та покращення взаємозв'язків громади з людьми з особливими потребами та допомога у їхній інтеграції до суспільства. Діяльність спеціалізованих соціальних служб передбачає організацію заходів, спрямованих на соціальний супровід, консультування, соціальну профілактику та надання послуг з соціальної реабілітації, адаптації, інтеграції й соціальної терапії людей з особливими потребами, що сприяють їхній соціальній інтеграції у соціум. Центри соціальних служб надають також юридичні, психологічні, соціально-економічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні та інформаційні послуги у складі мультидисциплінарної команди фахівців соціального супроводу. Центри має право утворювати спеціалізовані соціальні служби (формування), що в подальшому співпрацюють з людьми з особливими потребами та надають соціальні послуги, яких вони потребують. З кожним роком у соціально-педагогічній роботі використовується все більше методів та технологій роботи, спрямованих на надання допомоги людям з особливими потребами, а також розширюється мережа спеціалізованих соціальних служб, громадських організацій, благодійних фондів, які організовують діяльність, спрямовану на інтеграцію людей, що опинилися в складних життєвих обставинах, у соціум. Така діяльність передбачає індивідуальний підхід до кожного випадку, а також співпрацю з родинами та іншими особами, які можуть впливати на життя людини з обмеженими можливостями.

Необхідно відзначити, що важливою вимогою до організації роботи з людьми з інвалідністю є забезпечення якісної допомоги, а також організація заходів, які сприяють включенню осіб з інвалідністю в життєдіяльність

суспільства. Необхідним також є проведення інформаційних кампаній та просвітницьких заходів для привернення уваги суспільства до потреб осіб з інвалідністю, руйнування стереотипів та подолання суперечливого ставлення до людей з обмеженнями життєдіяльності в соціумі, створення безбар'єрного середовища для найповнішої інтеграції людей з інвалідністю у життєдіяльність громади.

Водночас, зважаючи на постійно зростаючу кількість людей з інвалідністю через військові дії в Україні, нині актуально стає розробка нових підходів до реабілітації й інтеграції осіб з інвалідністю, використання перспективного світового досвіду вирішення проблем людей з обмеженими функціональними можливостями, що передбачає налагодження роботи за двома основними напрямками: 1) забезпечення комплексної реабілітації людей з порушеннями здоров'я за рахунок підвищення якості медичної допомоги для запобігання подальшої інвалідизації; реалізація індивідуальних програм комплексної реабілітації та соціальної підтримки з урахуванням обмежень, потреб, бажань та можливостей особи з інвалідністю; 2) сприяння ефективній соціально-психологічній реабілітації осіб з інвалідністю, розширення можливостей центрів реабілітації, приведення існуючої мережі реабілітаційних та освітніх закладів у відповідність з об'єктивною необхідністю і діючими міжнародними нормативами з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду з вирішення проблем цієї категорії людей, розширення можливостей їхнього працевлаштування й участі в суспільному житті. Все це дозволяє реалізувати соціальну модель роботи з особами з інвалідністю, основною метою якої є налагодження тісного взаємозв'язку людей з особливими потребами із соціумом, за якої ставлення соціального оточення до людей з інвалідністю є одним із важливих чинників вирішення їхніх труднощів.

Огляд сучасних наукових джерел [1; 2; 3; 4] засвідчує, що перспективними напрямками роботи з реабілітації осіб з інвалідністю в умовах сучасних викликів є:

1) забезпечення доступності середовища для людей з різними видами інвалідності, а також можливості їхньої участі у прийнятті рішень, пов'язаних з особистим та суспільним життям; забезпечення інклюзії та рівних можливостей осіб з інвалідністю в освіті, роботі та інших сферах життєдіяльності;

2) реалізація індивідуального підходу та індивідуального плану соціальної підтримки, що передбачає планування послуг і підтримки, орієнтованої на конкретні потреби особи з інвалідністю;

3) розширення психосоціальної підтримки та індивідуального супроводу для забезпечення емоційного благополуччя та адаптації осіб з інвалідністю та членів їхніх родин, де акцент робиться на наданні інформації, ресурсів та емоційної підтримки;

4) використання новітніх технологій, таких як розумні пристрої, штучний інтелект для покращення якості життя й надання нових можливостей для розвитку й забезпечення більшої автономії людей з особливими потребами;

5) удосконалення медичних технологій, застосування передових методів у медичній реабілітації, таких як технології нейрореабілітації та біонічні протези та імплантати;

6) сприяння активній реабілітації, стимулювання осіб з інвалідністю до фізичних та рекреаційних занять для підтримки фізичної активності та загального здоров'я;

7) розширення можливостей інклюзивної освіти, забезпечення доступу до якісної освіти, що враховує потреби осіб з різних типами обмежень життєдіяльності, розробка нових методів навчання, розвиток інклюзивних програм та адаптація навчального середовища;

8) реалізація програм навчання та перепідготовки для підвищення зайнятості серед людей з інвалідністю, сприяння адаптації виробничих процесів до можливостей людей з інвалідністю, розробка інноваційних методів та технологій, які полегшують їхню участь в різних сферах виробництва;

9) сприяння самостійності та самовизначенню, наснаження та підтримка осіб з інвалідністю у їхньому бажанні приймати активну участь у

власному житті та приймати самостійні рішення; стимулювання активної участі людей з інвалідністю в різних сферах життя, включаючи культурні та громадські події.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, сучасні напрями соціальної роботи з реабілітації осіб з обмеженими можливостями передбачають розробку і впровадження соціальних інновацій та ініціатив, стратегій інклюзії та участі, орієнтованих на створення умов для активної долучення осіб з інвалідністю до всіх аспектів життєдіяльності суспільства, що передбачає активну роль самої людини, залучення громадськості та розвиток спільнот, а також створення середовища, що сприяє подоланню труднощів життєдіяльності та якомога найповнішій реабілітації та інтеграції людей з інвалідністю в усі сфери суспільного життя.

Фахівці соціальної галузі потребують цілеспрямованої підготовки до роботи з людьми з інвалідністю, що передбачає освоєння змісту й особливостей технологій соціальної роботи із забезпечення соціального супроводу, консультування, соціальної профілактики, корекції та соціальної реабілітації, адаптації, інтеграції й соціальної терапії осіб з інвалідністю з урахуванням особливостей соціалізації людей з особливими потребами з різними видами обмежень життєдіяльності з метою розширення можливостей їхньої інтеграції в соціум. Розробка системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до соціальної роботи з людьми з інвалідністю становить перспективну подальших досліджень в цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. How do we ensure that social protection assistance initiatives work for people with disabilities? URL: <https://www.disabilityevidence.org/questions-evidence/how-do-we-ensure-social-protection-assistance-initiatives-work-people>
2. Isabel Baptista and Eric Marlier. Social protection for people with disabilities in Europe: An analysis of policies in 35 countries. 2022. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10493>
3. Maguli Shaghashvili, Delivery of Social Services for Persons with Disabilities. Guidelines, 2022. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-02/SSD%20Guideline%20UNDP%20ENG.pdf>

4. Social Protection and the Welfare State: What the EU can do to support persons with disabilities (2022). European Disability Forum Position Paper. URL: <https://www.edf-feph.org/publications/social-protection-and-the-welfare-state-what-the-eu-can-do-to-support-persons-with-disabilities/>

Зубарєв О.С.

кандидат соціологічних наук,
доцент закладу вищої освіти кафедри соціології соціологічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

БУЛІНГ ТА СЕКСУАЛЬНІ ДОМАГАННЯ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Одним із основних завдань соціального виховання є формування особистості, яка здатна мирно співіснувати з іншими людьми, бути відповідальною, вихованою, приносити користь суспільству, до якого належить. Безперечно, це завдання можна реалізувати лише через систему соціально-педагогічних заходів, які сприятимуть становленню соціального типу особистості. Протидія булінгу, сексуальним домаганням, всім формам дискримінації в освітньому середовищі є одним із першочергових завдань глобального виховання, спрямованого на створення мирної світової культури людства.

У Сполучених Штатах особливо актуальною є тема попередження незаконної сексуальної поведінки в освітньому середовищі. Коли йдеться про початкову та середню школу, то тут особлива увага приділяється проблемі сексуальних домагань, які можуть проявлятися в таких формах, як неприємні сексуальні коментарі, жести та жарти, штовханина, «смикання за коси». [1, с. 504–505]. Дитина живе складним душевним життям, може мати почуття до іншої дитини, ревнувати, відчувати сексуальне задоволення. Позбавляти дитину сексуальної соціалізації неправильно. Із дослідів американського психолога Г. Харлоу над мавпами-резусами відомо, що мавпи, які тривалий час були ізольовані від однолітків, у майбутньому на потенційних сексуальних партнерів